

VERNUWING IN KATEGESE EN JEUGARBEID

M Nel

1. Inleidend

Die stelling dat vernuwing in die kategeese vernuwing in die gemeente meebring, is slegs gedeeltelik waar. Kategeese op sigself alleen en beter kategeese op sigself alleen is nie die enigste "waarborg" vir kerkvernuwing nie. "Dienst toon tereg aan dat hierdie 'hooggespanne verwagting' van die sestiger jare, nl. dat kategeese op sigself kerkhervorming waarborg, intussen grootliks tot nugterheid getemper is."¹⁾ Daarom is 'n meerdimensionele benadering tot die kategeese en jeugarbeid nodig. Vernuwing in die gemeente bring eweneens vernuwing in die kategeese. Die twee sake, t.w. vernuwing in die jeugarbeid en vernuwing in die gemeente staan in 'n bipoelêre en kreatiewe spanning tot mekaar.

2. Gemeente en geloofwaardigheid van die Evangelie

2.1 Die jeug het geen ander ervaringsruimte van die geloof as dit wat hulle in ouerhuise en in die gemeente beleef nie. Hulle vra, dikwels sonder woorde, aan die ouer lidmate (ouers en ander) wat die geloof en die Evangelie van God nou presies vir hulle beteken: Waar sien ons dat die geloof vir julle van fundamentele belang is? Waar sien ons iets van die vergewing en versoening — die goue woorde van die Christelike geloof — in die versplinterde kerk? Waar sien ons dat die geloof julle inspireer en die weg wys?²⁾ Te dikwels ervaar die kind tuis en tussen ander volwassenes dat die woord "God" vir die moderne mens "gaandeweg leeggelopen" het.³⁾ En op die vraag wat die ouer en gemeente dan het om die jeug op weg saam te gee, moet die moderne mens meermale erken dat hy inhoudelik nie so baie in terme van klinkklare antwoorde en resepte het nie. So dikwels kan jy "alleen maar jeezelf meegeven in de echtheid van het 'doorleefde' vertrouwen in God."⁴⁾

2.2 Wat in die gemeente van die Evangelie en sy uitwerking gesien en ervaar word, het vir die jeug groot waarde. Hulle soek na 'n aantrekklike gemeente. Die "mooiheid van die bruid"⁵⁾ het nie net onberekenbare evangelisasiewaarde nie, maar ook onberekenbare gemeentebouende-waarde. Die aantrekkingskrag van bv. die kategeese hou ten nouste verband met die aantrekkingskrag van die gemeente. Wanneer kinders ontdek dat daar in die gemeente "zinnige" dinge gedoen en gesê word, is

hulle bereid om oor die dinge in die kategeseklas te praat en daarna te luister. Die kategeet moet nie net kan verwys na voorbeelde uit die verlede nie, maar ook na die gemeente waar mense vandag, met val en opstaan, "ook een beetje op weg gaat in die voetsporen van Christus." Die gemeente is het identifikasiepunt "voor jongeren."⁶⁾

2.3 Volgens Te Winkel is die verband ouers-kindere hier van die aller-grootste belang. Hierdie waarheid word allerweë herontdek. In die ouerhuis ervaar die kind immers die gemeente op 'n direk persoonlike wyse. Hoe 'n volwasse Christen lyk of nie lyk nie, leer hulle allereers tuis. Ouers is by kindere die verteenwoordigers van waardes. Die ouerhuis is die eerste milieu waar die kind eerstehands met die geloof in aanraking kom.⁷⁾ Ouers moet om hierdie rede meer direk by die kategeses en jeug-aksie betrek word sodat beide 'n wedersydse gebeurde word: kindere "bevragen" die ouers en dan blyk gou dat kindere en ouers voor dieselfde vrae en twyfel staan en "dat ze zamen op zoek moeten naar de antwoorden."⁸⁾

2.4 Nie net die ouers nie, maar alle volwassenes in die gemeente kan hier 'n vernuwende rol speel. Die jeug kry te dikwels die indruk dat die geloof, geloofsbegrippe en -woorde slegs negatief funksioneer. Godsdienste kom so dikwels net "vermanend" in die opvoeding ter sprake. En dan word geloofswoorde groot, maar leë woorde en die gebruik daarvan deur volwassenes oortuig nie.

Die missionêre gemeente wat nie net met groot woorde van sy geloof getuig nie, maar wat in alle opsigte op hierdie Woorde handel en wat tastend en soekend gemeente van Christus wil wees, oortuig nie alleen nie, maar neem die jeug mee. Die groot sekerhede wat met groot sekerheid verkondig word, klink in die jeugtyd, waar vrae meer as antwoorde is, soms net té seker. Indien dit dan ook gebeur dat die jeug min of te min van hierdie sekerhede in volwassenes se lewens sien, raak die kerk en die Evangelie vir hulle ongeloofwaardig. Hierdie reaksie hou verband met hulle meerdere klem op die subjektiewe elemente van die Evangelie. Kindere en jongmense is nie soseer (immers nie altyd nie) geïnteresseerd in die dogmatiese, sistematiese en objektiewe elemente van die Evangelie nie, maar wel in die "regenerative aspects."⁹⁾ Die performatiewe funksie van die Evangelie oortuig hulle egter dikwels, sonder redenasies, van die waarheid en krag van die Evangelie.

'n Gemeente wat minder seker klink (sonder om dit met dade te bevestig), maar tastend in viering en studie, in gemeenskap en aksie, in aandag vir mekaar en vir die wêreld, pastoraal en diakonaal gemeente probeer wees, gryp die jeug in die hart.¹⁰⁾

2.5 Die kategese bv., word aantreklik vir die kind wanneer juis daar 'n verbinding gelê word tussen die hart van die Evangelie (leer van die kerk), die hart van die gemeente (leer en lewe) en die hart van die kind. En hierin speel die kategeet 'n sleutelrol. Hy is grootliks, voor die klas en in die week, verteenwoordiger van die gemeente by die kinders. Hy moet luister na die hart van die gemeente waar die hart van die Evangelie lewend klop én hy moet luister na die hart van die kind. Hierdie twee moet mekaar in die kategeseklas ontmoet. In die jeugaksies vervul die leraar, jeugleiers en ander volwassenes hierdie rol van verbandlegging. Uit die aard van wat hierbo geskryf is, is dit duidelik dat die kategeet dan moet kan terugryp op die voorbeeld van 'n lewende gemeente hier en nou. Geen kind kan hier met woorde gebluf word nie. Hulle godsdienstige ver-wysingsraamwerk word te sterk bepaal deur wat hulle tuis en tussen ander volwassenes beleef. Hulle weet of die gemeente uit die Evangelie leef.

3. Kategese as lewensgetroue lewenshulp

3.1 Uit bogenoemde is dit reeds duidelik dat die jeug meermale in die gemeente die geloofswaarhede as abstrak en as van weinig praktiese waarde beskou. Hulle ervaar nie die geloofsleer as lewenshulp nie. Bleistein praat in hierdie verband van geloof as lewenshulp.¹¹⁾ In die Ned Geref Kerk word na die Kerkjeugaksie as gimnasium of inoefenplek verwys. Dit is egter nie heeltemaal dieselfde as wat Te Winkel met kategese as "oefenplaats" bedoel nie.¹²⁾ Die kategese moet ook lewens oefening wees sodat die kinders hulleself in die gemeente terugvind omdat hulle hulleself deur die gemeente "geaccepteerd weten ... en uiteindelik ook door God."¹³⁾

3.2 Hierdie saak hou ten nouste verband met die doel van die kategese. Indien die doel slegs is om 'n Christelike karakter by kinders te bou, dan hoef die kategese slegs die oordrag van oorgelewerde norme te wees. Smart het tereg aangetoon dat kategese wat bedoel om "only a Christian Character" te vorm, die tipe kategese is "provided by Protestants to ensure that their offspring will grow up to be good 'ordinary Christians.' In short, it is geared to the production of the non-evangelizing, incoherent type of Christian, who is already the standard type in most Churches Education that aims only at character development is education for a nonevangelizing Church."¹⁴⁾

3.3 Aan die ander kant is dit ewe waar dat 'n ware Christen karakter nie ontwikkel net maar deur die passiewe aanvaarding van oorgedraagde

waarhede nie. 'n Ware dissipel van Christus ontwikkel deur die ware ontmoeting tussen morele en geestelike probleme in die lewe van die leerling. "There is no substitute for practice in life situations."¹⁵⁾

3.4 Dit beteken dat kategeese veel meer pastorale kategeese moet wees. Hier moet volwassenes en kinders "doorluisterer naer elkaar, totdat men elkaar verstaat in het hart van het bestaan."¹⁶⁾ Sodoende moet die jeug veral aan die Bybel en gebed gebind word. As gelowiges moet hulle immers vanuit die Bybel gaan leef en volwassenes behoort voorbeelde te wees van mense wat geleer het om hulle totale lewe in die lig van die Skrif te leef.

3.5 Om kategeese as lewenshulp te ontwikkel, moet die kategeet en ander volwassenes veel meer in onselfsugtige liefde die kind se lewens-situasies as oriënteringspunt neem en van daaruit bou en werk. Kinders ervaar te min dat daar in die groot geloofswaarhede, wat hy moet leer, *oor hom* gehandel word en dat (en hoe) die waarheid hom insluit en tref.¹⁷⁾ Daar moet nie by "ready-made solutions" begin word nie, maar by die "uncovering of needs which lessons will help to meet ... as to challenge the class to seek its solution."¹⁸⁾

3.6 As hierdie waarheid vergeet word, word die gemeente nie gebou nie en word die klasse soos Te Winkel sê: "alleen maar interessant voor verbaal begaafden ...". As die kategeese te intellektualisties is, te "leerderig" en as ons oor die kinders heenpraar, val die kinders terug in 'n nuwe geborgenheid van sagte liedjies en "zoete sfeertjies"; in joga en Oosterse mistiek; in allerhande vervangensmiddele wat meer as heel vër van die evangelie van bevryding af staan.¹⁹⁾

3.7 Wanneer die kerk nie daarin slaag om die kategeese as lewensgetroue lewenshulp te bedien nie, verloor hy die groot persentasie kinders wat juis nie intellektueel begaafd is nie. Hulle is nog meer as die verstandelik begaafdes ingestel op die praktiese waarde van die Evangelie: Werk dit? Kettner het eenmaal geskryf dat die groot dreinerings na belydenisaflegging alleen bewys: "that we have not lost them, but have failed to win them. In some cases we may have filled their minds with a certain number of abstract truths, but we may not have influenced their hearts."²⁰⁾

4. **Kategeese wat leer om te bely**

4.1 'n Belydeniskerk kan en mag nie anders as om op te voed vir, te vra

na en te begelei tot 'n persoonlike belydenis van Jesus Christus die Here in hierdie wêreld nie. As hierdie waarheid nie tot sy reg kom nie, groei die name op die register, maar groei die gemeente nie noodwendig dienooreenkomstig nie. Dit sou verraad wees teenoor die wese van die gemeente en teenoor die roeping van die gemeente.

4.2 Die kategeese is te dikwels gerig op die vorming van "goeie" lidmate vir die Ned Geref Kerk — hoe belangrik dit ookal is (en dit is). Geen lidmaat is 'n goeie lidmaat as hy dit net maar is vir en ter wille van die instandhouding van die gemeente as 'n doel op sigself nie. Die kategeese het 'n dringende behoefte aan 'n gesonde Bybelse evangelisasieperspektief.²¹⁾ Die kategeese moet belydende, mondige lidmate met 'n missionêre blikpunt vorm. Die kategeese vorm lidmate wat met die hart glo en vrygespreek word, met die mond *bely* en gered word (Rom 10:10).

4.3 In die kategeese reeds moet kinders geleer word om ander kinders vir Christus te bereik en te win. Dit is dringend nodig dat die kerkjeug hier reeds leer dat Christenwees betrokkenheid by die uitbreiding van die Koninkryk van God behels. Sonder hierdie wesenswaarheid verword die kategeese tot 'n kweekplek van passiewe, selfgerigte lidmate. Om die Here Jesus Christus voor die wêreld te bely, is nie 'n ekstra, 'n luukse vir enkele entoesiaste nie — dit is wesenlik deel van lidmaatskap van die gemeente van Christus.

4.4 In die kategeese behoort dit normaal te wees dat kerkvervreemde en buitekerklike kinders deur die bemoeienis van kategete en kinders, klasse bywoon. Só kan die kategeet "gedwing" word om evangelies met die geloofswaarhede besig te wees en leer die jeug dat 'n normale gemeente 'n gemeente is met 'n openheid na die wêreld toe. "Een kerk of gemeente sonder open deure naar buiten zakt af tot het peil van een introverte club die aan levensvatbaarheid inteert. Dan kan het kerklik bedrijf functioneren, te vrezen is dan toch dat Christus zegt ... ge zijt dood."²²⁾

5. Diakonale Kategeese

5.1 Kategeese moet die jeug inlei in die waarheid dat die gemeente dienend, helpend in hierdie wêreld teenwoordig is. Hoewel *voorneme om te dien* en die *daad self* by die jeug nie altyd hand aan hand gaan nie, is Strommen tog reg met sy bevinding dat daar by die jeug "a new willingness to serve", is.²³⁾

5.2 Kategeese is daarom ook ten nouste verweef met die *modus* van die

diakonia.²⁴⁾ In praktyk beteken dit 'n voortdurende gerigtheid op die dienende karakter van die gemeente; gerigtheid op die diensaksies as oefenplek in dienslewering; en 'n lewende voorbeeld van 'n dienende gemeente.

5.3 Hierdie faset, soos ook die voriges, hou verband met die inlei van wat dit beteken om dissipels van Christus te wees. Dienlose lidmate, kennislose lidmate is die gevolg van 'n kategeese in 'n algemene Christelikheid "instead of being led step by step into an ever fuller realization of what it means to be the church."²⁵⁾ En dit is juis dikwels meer so omdat volwassenes na belydenisaflegging nie aangehou het om te leer en te dien nie. Tereg sê Smart: "Education for discipleship is a lifetime concern."²⁶⁾

5.4 In hierdie verband sal die kategeese radikaal moet inbreek op vasstaande idees (wat nie noodwendig die toets van die Evangelie deurstaan nie) en gerig wees op die bekering van kinders tot ware dissipels van Christus. So kan die kerk vernuwe word tot 'n dissipelgemeenskap. Hierdie taak van die gemeente vind juis in die tyd waarin ons leef, goeie aansluiting by 'n dringende vraag van die jeug na die wesenlike. Op die veranderende samelewing reageer die jeug met 'n nuwe belangstelling in die wesenlike, die kern van die saak. Daar is toenemend minder belangstelling in dit wat op die periferie lê.²⁷⁾

6. Gemeenskap wat behou

6.1 Te Winkel sê tereg dat ons baie praat oor gemeenskap, maar ons oefen ons selde of nooit daarin. Dit is nie te verwonder dat jongmense sê dat hulle so min van die gemeenskap in die kerk merk nie.²⁸⁾

6.2 Hoewel ondersoek uitwys dat daar 'n sterker wordende individualisme by die jeug is, is dit eweneens waar dat hulle *deel van* 'n groep wil wees. Terwyl hy homself wil handhaaf en uitleef, wil hy graag deel wees van 'n groep waarbinne hy aanvaar word, behoort en hom kan uitleef.²⁹⁾ Selfs in die sg. subkulture is dit hierdie soek na "warmte" wat in 'n "accepting group" te vind is, wat as sterk behoefte uitstaan.³⁰⁾

6.3 In hierdie verband moet bedink word dat die kind en jongmens opgroei in en deel is van 'n gemeenskap waar die mens vreemd raak aan 'n lewe in gemeenskap met ander, met sy wêreld en met God. In 'n samelewing waar die materiële, die nuttigheid en produktiwiteit sterk beklemtoon word, vind 'n afstomping van ware sinervulling plaas. Die

stadsmens ontwikkel heel dikwels 'n indifferentisme, 'n apatie, 'n niks-hê-aan-iets-of-iemand-gees. Daar is 'n "verlies aan affektiewe en kreatiewe integrasie."³¹⁾ Emosioneel is die mens dan so dikwels 'n geïsoleerde mens.

6.4 In die gemeente van Christus het God juis hierdie geïsoleerdheid van die mens deurbreek. Koinonia is juis om *deel te hê aan* — aan die Vader, die Seun en die Gees *én* aan mekaar. Die *eensame ek* kry deel aan en word selfs deurbreek tot die *gemeensame ons*. In hierdie benadering binne die kategese moet kinders binne die klas hulle deel-hê-aan-mekaar beoefen. Ook breër as die klas — die ouers van die klasgroep moet saam oefen om na mekaar te luister. In openheid vir mekaar ontwikkel samehorigheid en egte gemeenskap — deel hê aan Hom, aan mekaar en aan dieselfde waardes. Hiervoor is allereers 'n nuwe omdraai (bekering) van ouers en volwassenes na die kinders toe nodig. Die geïsoleerdheid van volwassenheid teenoor kinders in die gemeente (omdat hulle kinders is en as sodanig nie as volle medegelowiges aanvaar word nie) moet deurbreek word. Die prediking, ouerkonferensies, pastorale gesprekke en ander beplande leerervarings (bv. 'n naweek of daguitstappie van 'n klasgroep en hulle ouers) moet hiervoor benut word. Op 'n omvattende, maar intensiewe wyse, moet die kategese aan die een kant inoefen in die gemeenskap en die gemeente aan die anderkant die gemeenskap beoefen.³²⁾

7. Samevattend

Die kind se verbondenheid aan en geloof in God word tot 'n baie hoë mate gebou en versterk deur die beeld van die gemeente, die liefdesaanvaarding in en deur die gemeente en die wyse waarop die gemeente in gehoorsaamheid uitdrukking gee aan God se bedoeling en plan met hierdie wêreld. Aan die ander kant is dit juis die kategese wat op 'n besondere wyse ook aan 'n vernuwende gemeente met nuwe gehoorsaamheid kan bou en waar nodig inisieer. Vernuwung in die kategese self en vernuwung in die gemeente staan in 'n bipolêre kreatiewe spanning tot mekaar. Beide moet voortdurend die aandag van die kerk geniet.

NOTAS

1. M. Nel, "Moderne ontwikkelinge op die terrein van die kategese met besondere verwysing na die metodiek" in *Die Woord aan die werk*, o.r.v. A.J. Smuts, Pretoria 1984, 179.
2. J.D. Te Winkel, *Metterdaad en in der waarheid*, Kampen s.j. 113.

3. H. Hogenhuis, "Geloofsoverdracht" in *Kerk en Jongeren*, o.r.v. G. Heitink en H. Hogenhuis, Kampen s.j., 70.
4. Heitink en Hogenhuis, *a.w.*, 73.
5. Vgl. J.C. Aldrich, *Life-Style Evangelism*, Portland 1981, 25.
6. Te Winkel, *a.w.*, 114.
7. R. Bijlsma, *Kleine Catechetiek*, Nijkerk 1962, 25.
8. Te Winkel, *a.w.*, 114.
9. J.D. Kennedy, *Evangelism Explosion*, Wheaton 1971, 111.
10. Vgl. Te Winkel, *a.w.*, 114.
11. R. Bleistein, *Die Kirche von gestern und die Jugend von heute*, Tyrolia 1981, 101.
12. Te Winkel, *a.w.*, 115.
13. Te Winkel, *a.w.*, 116.
14. J.D. Smart, *The teaching ministry of the church*, Philadelphia 1974, 101—102.
15. G.S. Dobbins, *Winning the children*, Nashville 1953, 165.
16. Te Winkel, *a.w.*, 116.
17. Bleistein, *a.w.*, 101.
18. Dobbins, *a.w.*, 165.
19. Te Winkel, *a.w.*, 116—117.
20. E. Kettner, *Evangelism in the Sunday School*, Saint Louis 1959, 39.
21. Vgl. M. Nel, *Jeug en Evangelie*, Pretoria 1982, 144—152.
22. Noordegraaf, "Missionêre gemeente" in *Evangelisasie — wat verstaan we er onder?*, o.r.v. W.J. Bouw, Kampen 1981, 69.
23. M.P. Strommen, *Bridging the gap*, Minneapolis 1973, 90.
24. M. Nel, *a.w.*, 1982, 118—120.
25. Smart, *a.w.*, 112.
26. Smart, *a.w.*, 114.
27. H. Boshoff, "Beeld van die kerklike jongmens van die tagtigerjare" in *Kerkjeug Antwoord*, o.r.v. M. Nel, Pretoria 1984, 1—12.
28. Te Winkel, *a.w.*, 115—116.
29. Nel, *a.w.*, 1984, 6, 11.
30. Strommen, *a.w.*, 8.
31. D.J. Louw, *Die stad in die mens*, Pretoria 1980, 69.
32. Nel, *a.w.*, p. 254—255.